

Przedsiębiorczość MŚP sektora high-tech z Wielkopolski

Małgorzata Gajowiak*

Artykuł podejmuje kwestie dotyczące przedsiębiorczości i urealnienia tej kategorii w praktyce gospodarowania na gruncie Polski od momentu rozpoczęcia przeobrażeń własnościowych, jakie miały miejsce po 1989 roku. W szczególności uwaga autorki zwrócona jest na jej kluczowy czynnik w postaci innowacyjności wyrażonej poprzez realizację innowacyjnych postaw i zachowań. W dobie narastających niekorzystnych zjawisk wynikających z intensyfikacji procesów internacjonalizacji oraz globalizacji niezmiernie istotne jest wzmocnienie potencjału innowacyjnego współczesnych przedsiębiorstw w oparciu zarówno o kapitał ludzki, jak i społeczny. Ponadto, w opracowaniu prezentowane są podstawowe założenia badawcze zawarte w projekcie dotyczącym roli niematerialnych zasobów w kształtowaniu przewagi konkurencyjnej małych i średnich przedsiębiorstw high-tech z Wielkopolski oraz wstępne ustalenia dotyczące realizacji przez nie koncepcji przedsiębiorczości intelektualnej.

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość, innowacyjność, kapitał intelektualny, transformacja systemowa.

Nadesłany: 12.06.2014 | Zaakceptowany do druku: 28.08.2014

Entrepreneurship of SME from high-tech sector of the Great Poland

The article presents the issues concerning the entrepreneurship category and its implementation in economic practice in Poland since deploying the changes in ownership rights which took place after 1989. In particular, the author's attention is drawn to the key factor in the form of innovation expressed through the implementation of innovative attitudes and behavior. In an era of increasing adverse effects resulting from the intensification of the processes of internationalization and globalization, it is crucial to strengthen the innovative potential of modern enterprise based on both human capital and social as well. In addition, the study presents the basic research assumptions included in the project on the role of intangible resources in the development of a competitive advantage for small and medium-sized high-tech companies from Great Poland and preliminary findings regarding the implementation by them the concept of intellectual entrepreneurship.

Keywords: entrepreneurship, innovation, intellectual capital, system transformation.

Submitted: 12.06.2014 | Accepted: 28.08.2014

JEL: O310

---

* **Dr Małgorzata Gajowiak** – Politechnika Poznańska, Wydział Inżynierii Zarządzania, Katedra Nauk Ekonomicznych.

Adres do korespondencji: Politechnika Poznańska, ul. Strzelecka 11, 60-965 Poznań, e-mail: malgorzata.gajowiak@put.poznan.pl.

1. Wstęp

W powstałym w 2010 roku, z inicjatywy sektora prywatnego, raporcie pt. „Wizja zrównoważonego rozwoju dla polskiego biznesu 2050” wskazuje się na trzy kluczowe elementy, które istotnie mogą wpłynąć na realizację idei zrównoważonego rozwoju gospodarki polskiej. W opinii autorów tego dokumentu czynnikami sukcesu są: system edukacji odpowiadający na wyzwania i potrzeby rynku, innowacyjność wyrażająca się gotowością do przekształcania istniejących możliwości w nowe idee i wprowadzania ich do praktycznego zastosowania oraz współpraca zarówno w środowisku biznesu, pomiędzy poszczególnymi sektorami, jak i ta o charakterze regionalnym i międzynarodowym. W szczególności podkreśla się, iż owe elementy należy traktować łącznie, gdyż zachodzą pomiędzy nimi swoiste zależności, np. współdziałanie ośrodków naukowych z biznesem sprzyja innowacyjności. Z kolei „brak efektywnej współpracy i niedopasowanie partnerów oznaczają mniejsze szanse na zwiększenie efektu synergii w wielu obszarach. Zatrzymanie transferu wiedzy i wymiany doświadczeń między firmami, nastawienie na rywalizację, a nie kooperację, może prowadzić do tego, że firmy nie poznają na czas możliwych rozwiązań, będą powielały błędy, a następnie utracą efektywność i przewagę konkurencyjną” (Price Waterhouse Coopers, 2012, s. 16–21).

Zauważmy tutaj, iż działania przedsiębiorcze wyrażające się postawą proinnowacyjną i nawiązywaniem kooperacji pomiędzy różnymi podmiotami są szczególnie pożądane w obliczu narastającej luki technologicznej pomiędzy Polską a innymi krajami Europy (Baczko, 2011; Ministerstwo Gospodarki, 2011). Z tego też powodu istotnym wyzwaniem dla przedsiębiorców w naszym kraju jest nadrobienie zaległości rozwojowych przy jednoczesnym poszukiwaniu nowych źródeł przewag konkurencyjnych. Jednym ze sposobów jest odejście od tradycyjnych metod zarządzania koncentrujących się na efektywności kosztowej danego przedsięwzięcia na rzecz zwiększania innowacyjności opartej na kapitale ludzkim oraz kapitale społecznym. Innowacyjność taka stanowić może klucz do zwiększenia konkurencyjności polskiej gospodarki (Skawińska, 2012). Ponadto, Władysław Szymański wskazuje, iż zmiana

sposobów myślenia jest szczególnie konieczna w obliczu burzliwego otoczenia i uogólnionej niepewności charakteryzujących współczesny system gospodarczy na świecie (Szymański, 2011). Przedsiębiorstwa muszą wobec tego zwiększyć swoją elastyczność oraz osiąść umiejętność skutecznego zarządzania zmianami. Konieczne staje się więc wypracowanie zdolności do „twórczej destrukcji” w myśleniu i działaniu w celu dostosowania się do globalizacji i wykorzystania szans, jakie ona stwarza, a także niwelowania zagrożeń z niej wynikających (Szymański, 2011).

Artykuł obejmuje kwestie dotyczące przedsiębiorczości, a także innowacyjności MŚP w Polsce. Ponadto, w opracowaniu prezentowane są podstawowe założenia badawcze zawarte w projekcie realizowanym w latach 2013–2014 w województwie wielkopolskim na próbie małych i średnich przedsiębiorstw z branży wysokich technologii. Uzyskane w toku badania wyniki stać się mogą źródłem istotnych wskazówek dla wszystkich MŚP, które w obliczu zmiennego otoczenia winny opierać swoją działalność innowacyjną na najnowocześniejszych czynnikach wzrostu gospodarczego w postaci kapitału ludzkiego i społecznego.

2. Przedsiębiorczość i jej egzemplifikacja w warunkach polskich

Kategoria przedsiębiorczości znajduje się w centrum zainteresowania badaczy reprezentujących różnorodne dyscypliny nauki¹. Z jednej strony świadczy to o jej znaczącej roli we współczesnym systemie społecznym i gospodarczym. Z drugiej zaś – komplikuje jej precyzyjne zdefiniowanie. W związku z tym najogólniej można przyjąć, iż przedsiębiorczość wyraża się poprzez racjonalne działania obejmujące swym zakresem (Narski, 2000, s. 26):

- 1) kojarzenie czynników produkcji (np. pracowników, środków trwałych czy finansowych) w niesprzeczne układy funkcjonalne;
- 2) postępowanie innowacyjne, które przejawia się doskonaleniem techniki, technologii czy sposobów organizacji, co prowadzi do pojawienia się potencjalnych korzyści w postaci m.in. nowych rynków zbytu i zaopatrzenia, nowych surowców, materiałów i kwalifikacji pracowników;

- 3) dywersyfikację asortymentu produktów i usług oraz ich cen, a zwłaszcza nowych ulepszonych produktów;
- 4) przeciwstawianie się konkurencji ze strony innych podmiotów bądź zawieranie z nimi związków strategicznych w celu dalszego rozwoju własnej firmy.

Warto tu również zwrócić uwagę, iż „przedsiębiorczość nie może być [...] zredukowana wyłącznie do porządku techniczno-ekonomicznego, która znajduje swój wyraz jedynie w efektywnym pomnażaniu dóbr. Przedsiębiorczość kojarzona z dobrobytem odnosi się także do sfery wartości i dziedzictwa kulturowego historycznych form zbiorowości ludzkich. Zyskuje przez to ugruntowanie w porządku kulturowym” (Janasz, 2012, s. 25).

Należy podkreślić, iż analizowana tu kategoria ściśle powiązana jest z ustrojem gospodarczym obowiązującym w danym kraju. Jak trafnie zauważają bowiem D. Piątek oraz K. Szarzec, o działaniach przedsiębiorczych nie może być mowy w gospodarce centralnie zarządzanej, która jest silnie zetytowana, a obszar wolności gospodarczej zredukowany jest „do drobnych transakcji życia codziennego” (Piątek i Szarzec, 2008, s. 78). Z tego też powodu – jak konstatuje W. Janasz – „przedsiębiorczość jest istotnym wyznacznikiem procesów transformacji ustrojowej zachodzącej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej” (Janasz, 2012, s. 24).

Zauważmy więc tutaj, iż na gruncie Polski o urealnieniu kategorii przedsiębiorczości w praktyce gospodarczej można niewątpliwie mówić dopiero od momentu rozpoczęcia po 1989 roku transformacji ustrojowej, której najistotniejszym elementem były przeobrażenia w sferze gospodarowania. Zmiany te podyktowane były przy tym całkowitym rozkładem gospodarki, hiperinflacją oraz utratą przez złotego cech pieniądza transakcyjnego (Wilczyński, 2008). Tworzenie nowego systemu gospodarczego, w którym obecny jest duch przedsiębiorczy, obejmowało przy tym w szczególności dwa obszary. Pierwszy, związany był ze zmianami w sposobie regulowania gospodarki, tj. z planistyczno-nakazowego mechanizmu w mechanizm rynkowy. Z kolei drugi dotyczył zmiany struktury własności gospodarki poprzez tworzenie przedsiębiorstw prywatnych oraz prywatyzację przedsiębiorstw państwowych (Bałtowski, 2008). Działania te opierały się

na fundamentalnym założeniu klasycznego liberalizmu, zgodnie z którym wyższe korzyści osiąga społeczeństwo, które funkcjonuje w warunkach wolnego rynku, wykorzystując szeroki wachlarz uprawnień własnościowych (Piątek i Szarzec, 2008). Jak argumentował D. Ricardo (1957, s. 95), „dopóki każdy może swobodnie, według własnego uznania, wybierać dziedzinę zastosowania swego kapitału, będzie naturalnie starał się o użycie go w sposób najkorzystniejszy”.

W rezultacie więc liberalizacji życia gospodarczego w Polsce działalność przedsiębiorstw publicznych malała, a powstające nowe firmy prywatne (głównie mikro i małe) intensywnie podejmowały swoje wysiłki na rynku krajowym, a także stopniowo na rynku międzynarodowym. Eksplozja przedsiębiorczości po 1989 roku doprowadziła więc do sytuacji, iż w 2013 r. Polska zajęła szóste miejsce wśród krajów UE27 pod względem liczby MŚP wynoszącej 1 477 671 (Komisja Europejska, 2013, s. 2). Podmioty te generują prawie połowę polskiego PKB oraz są miejscem pracy dla około 70% pracujących (PARP, 2012, s. 15–20).

Podsumowując okres 25 lat od wspomnianych tu przeobrażeń, można wysunąć ogólniejszą konstatację, iż polscy przedsiębiorcy wykorzystali szansę, jaką niosła ze sobą zmiana systemu gospodarowania. Dowodem tego są wyniki najnowszego opracowania pt. „Przedsiębiorstwa i przemysł. Arkusz informacyjny SBA 2013”, który stanowi cenne źródło porównań pomiędzy krajami unijnymi. Z raportu tego jednoznacznie wynika, iż Polska znacząco wyróżnia się pod względem przedsiębiorczości na tle pozostałych krajów unijnych. Przykładowo, wyższe w naszym kraju niż w krajach UE27 są chociażby: wskaźnik zamiaru rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej (dla Polski 22%, a w UE27 13%), wskaźnik preferowanego samozatrudnienia (PL – 47%, UE27 – 37%) czy możliwości założenia własnej działalności gospodarczej (PL – 49%, UE27 – 30%). Ponadto, największe postępy polskich przedsiębiorców zauważono w zakresie dostrzegania przez osoby dorosłe możliwości rozpoczęcia pracy na własny rachunek. W 2009 r. przedsiębiorców wyrażających taką opinię było 36%, a już w 2012 r. – prawie 50%. Jak wskazuje się w opracowaniu, jednym z istotnych czynników odpowiedzialnych za poprawę tej sytuacji jest

zlikwidowanie wielu barier o charakterze administracyjnym, co znacząco uprościło tworzenie nowych firm (Komisja Europejska, 2013, s. 13).

3. Innowacyjność MŚP na tle państw unijnych

Niestety wysokie pokłady przedsiębiorczości w Polsce nie korespondują ze stopniem innowacyjności podmiotów gospodарujących, co bezpośrednio rzutuje również na konkurencyjności firm oraz gospodarki jako całości. Dodajmy tutaj, iż na potrzebę „twórczej destrukcji” i podążanie w kierunku rewolucjonizowania produkcji i produktów poprzez wykorzystanie nowych pomysłów w celu osiągnięcia lepszej pozycji na rynku wskazywał już prekursor koncepcji przedsiębiorczości J. Schumpeter, argumentując, iż „nie tyle liczy się konkurencja za pomocą cen i produkcji, ile konkurencja poprzez wprowadzenie nowych towarów i nowych technologii” (1939, s. 45).

I tak, jak wynika z rankingu Innovation Union Scoreboard 2014, Polska zajmuje 25. miejsce wśród 28 krajów UE (czwarta pozycja od końca, wyższa jedynie od takich państw, jak Rumunia, Łotwa oraz Bułgaria) z indeksem innowacyjności na poziomie 0,3 przy średniej UE 0,58. Wynik ten pozwala zakwalifikować nasz kraj do grupy państw umiarkowanych innowatorów (*moderate innovators*). Pociuszający może być fakt, iż Polska jako jedyny kraj unijny w porównaniu z rokiem 2012 awansowała do wyższej grupy, gdyż wcześniej była członkiem zbioru państw określanых jako najmłodszy innowatorzy (*modest innovators*). Co jednak nie napawa optymizmem, w aktualnej grupie – jak wynika z przytaczanego tu rankingu – Polska radzi sobie we wszystkich 25 badanych obszarach najgorzej. I tak, w zbiorze tym Polska odnotowała prawie najłubszy wzrost (zaledwie o 0,88% wyprzedzając tylko Chorwację, w której odnotowano progres o 0,77%), niższy od średniego dla wszystkich krajów UE, co przyczynia się do powiększania się luki rozwojowej między naszym krajem a UE (European Union, 2014, s. 5 i n.).

Co więcej, wydatki publiczne na B&R w Polsce w 2013 r. były na poziomie zaledwie 0,56% PKB, przy średniej UE28 wynoszącej 0,75% PKB. Oznacza to, że nadal nasz kraj daleki jest od spełnienia postulatów przyjętych w 2010 r. w Stra-

tegi Europa 2020, które zakładają m.in. wzrost nakładów na B&R do 2020 roku do poziomu minimum 3% PKB. Z kolei wydatki przedsiębiorstw prywatnych zaliczanych do sektora MŚP na B&R stanowiły w analizowanym roku jedynie 0,33% PKB, przy unijnej średniej na poziomie 1,31% PKB. Jednocześnie tylko 14,4% oraz 19,9% MŚP wprowadziło odpowiednio innowacje produktowe i procesowe oraz innowacje marketingowe i organizacyjne przy średniej UE28 na poziomie 38,4% oraz 40,30% (European Union, 2014, s. 83). Ponadto, zaledwie 4 na 100 000 MŚP uczestniczy w badaniach finansowanych przez UE, przy średniej unijnej na poziomie 23 przedsiębiorstw na 100 000 małych i średnich podmiotów gospodarujących (Komisja Europejska, 2013, s. 13). Co więcej, nie napawa optymizmem fakt, iż niższa jest Polska (4,2%) niż w pozostałych krajach Unii (średnia – 11,7%) świadomość możliwości nawiązania korzystnej dla dwóch stron współpracy wśród MŚP (European Union, 2014, s. 83). Stan ten negatywnie wpływa zarówno na rozwój technologii, jak i transfer wiedzy, a zatem szeroko pojętą innowacyjność (Price Waterhouse Coopers, 2012, s. 30). Małe i średnie podmioty w Polsce nie są zainteresowane także wzrostem umiejętności swoich pracowników (tylko 10% z nich przy średniej unijnej na poziomie 19%) (GEM Polska, 2013, s. 11–12).

4. Założenia badawcze

W latach 2013–2014 realizowany był projekt własny pt. „Rola zasobów niematerialnych w kształtowaniu przewagi konkurencyjnej przez przedsiębiorstwa high-tech w Wielkopolsce”². Podstawowym problemem badawczym było w nim rozpoznanie stopnia, w jakim małe i średnie przedsiębiorstwa high-tech³ wykorzystują miękkie czynniki produkcji w postaci kapitału ludzkiego i społecznego w procesie zdobywania nadrzędnej pozycji nad konkurentami. W badaniu poszukiwano więc odpowiedzi m.in. na następujące pytania:

- 1) w oparciu o jakie zasoby/umiejętności małe i średnie przedsiębiorstwa wysokich technologii budują źródła przewagi konkurencyjnej, aby zdobyć pozycję na rynku?
- 2) czy opierają one swoje działania innowacyjne na świadomym wykorzystywaniu

- twardych czynników i nieprzypisywaniu decydującej roli czynnikom miękkim?
- 3) czy być może podmioty te waloryzują czynniki niematerialne (m.in. kapitał ludzki, kapitał społeczny)?
  - 4) a jeśli tak, to czy kapitał ludzki i społeczny traktowane są przez menedżerów tych firm za jednakowo istotne zasoby?
  - 5) czy menedżerowie analizowanych przedsiębiorstw upatrują w nich odmiennej roli w kształtowaniu przewagi konkurencyjnej?
  - 6) we współpracy z jakimi podmiotami przedsiębiorstwa te kształtują swój potencjał innowacyjny?
  - 7) jakiej pomocy oczekują ze strony instytucji formalnych mającej na celu rozwój zasobu innowacyjności?

Próba odpowiedzi na te pytania jest istotna, gdyż, jak wskazuje W. Janasz, „przedsiębiorstwa w dominującej mierze przywiązują wagę do bieżącej efektywności, reprezentują tradycyjne podejście, natomiast zbyt mało podmiotów gospodarujących wzbiera strategię, której istotą są zmiany, innowacyjność i elastyczność, a więc podejście prospektywne” (2012, s. 37). W związku z tym istotne jawi się zidentyfikowanie innowacyjnych podmiotów gospodarczych, a następnie przeanalizowanie warunków oraz czynników charakteryzujących proces kreowania przez nie innowacyjnych pomysłów. Ponadto, warto również rozpoznać potencjalne bariery tego stanu oraz sieci powiązań z podmiotami sceny innowacyjnej. Uzyskane wyniki mogą stać się kluczowe w kształtowaniu potencjału innowacyjnego polskich przedsiębiorstw. Przy czym należy wziąć tu pod uwagę nie tylko czynniki stricte ekonomiczne, a więc m.in. zasoby fizyczne i finansowe, lecz także te poza sfery materialnej, które kształtują innowacyjność, a zatem i konkurencyjność danego podmiotu. Jak trafnie wskazuje bowiem T. Gruszecki, determinanty innowacyjnych zachowań odnaleźć także można „[...] w kulturze, wzorach i wartościach samego społeczeństwa” (1996, s. 8–125). Fakt ten jest szczególnie istotny dla Polski, bowiem „w transformowanej gospodarce ma miejsce uwarunkowany kontekstualnie proces społeczny tworzenia szans na pomnażanie bogactwa, jak również wykorzystania zasobów materialnych i politycznych, a także kapitału społecznego i ludzkiego” (Janasz, 2012, s. 34).

W realizowanym projekcie analizą objęto grupę małych i średnich przedsiębiorstw high-tech z Wielkopolski. Dobór taki podyktowany był przy tym następującymi przesłankami:

- 1) MSP to najliczniejsza grupa przedsiębiorstw w Polsce (około 99,8%), stąd ich stan i perspektywy dalszego rozwoju w największym stopniu obrazują potencjał przedsiębiorczości i innowacyjności;
- 2) podmioty te najsilniej odczuwają bariery w prowadzeniu swojej działalności;
- 3) szczególnie małe przedsiębiorstwa mają wiele do nadrobienia pod względem innowacyjności; jak zauważają autorzy raportu pt. „Analiza zróżnicowania regionalnego aktywności inwestycyjnej sektora MSP, ze szczególnym uwzględnieniem działalności innowacyjnej”, „[...] Przedsiębiorstwa sektora MSP zdecydowanie rzadziej niż podmioty duże inwestują w innowacje, dlatego też efekty działalności innowacyjnej są tutaj tak mało dostrzegalne” (Departament Analiz i Prognoz, 2010, s. 15);
- 4) szanse na zniwelowanie zapóźnienia technologicznego upatruje się z rozwojem małych i średnich przedsiębiorstw działających w obszarach zaliczanych do sektora high-tech (Mizgajaska i Wścibuk, 2008); wynika to z faktu, iż „sektor wysokiej techniki, z uwagi na wysokie natężenie procesów badawczych i rozwojowych jest szczególnym sektorem, którego analiza dostarcza nie tylko informacji o wpływie działalności B&R, ale również o konkurencyjności i zdolności gospodarki do absorpcji rezultatów prac z dziedzin nauki i techniki” (Departament Analiz i Prognoz, 2009, s. 3).

Z kolei wybór zakresu terytorialnego nie jest przypadkowy i wynika z faktu, iż województwo wielkopolskie na przestrzeni lat 2008–2012 znacząco wyróżniało się na tle innych województw w kraju pod względem wielkości nakładów na działalność innowacyjną oraz działalność B&R małych i średnich przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych, a także pod względem największej liczby istotnych koncentracji zatrudnionych w przemysłowych branżach high-tech (Departament Analiz i Prognoz, 2010, s. 16 i n.; Wojnicka, 2006, s. 111).

Z urzędu statystycznego pozyskano bazę 263 przedsiębiorstw, które należą do grupy małych i średnich podmiotów gospodarujących, reprezentują sektor high-tech,

a także zlokalizowane są w województwie wielkopolskim. Badanie miało charakter kompletny. Menedżerów firm poproszono o wypełnienie anonimowego kwestionariusza ankiety. Ostatecznie zwrotność ankiet utrzymała się na poziomie 50%. Większość podmiotów z próby badawczej zlokalizowanych była w samym Poznaniu i reprezentują one sekcje: J⁴, C⁵ oraz M⁶.

Uzyskane wstępne wyniki badania przeprowadzonego wśród MŚP z sektora high-tech wskazują, iż podmioty te realizują nowoczesny paradygmat zarządzania oparty na koncepcji przedsiębiorczości intelektualnej, która „wiąże się z inteligentnym wykorzystaniem posiadanej wiedzy zmierzającym do tworzenia nowej wiedzy i nowych umiejętności, która prowadzi do urzeczywistnienia unikatowych przedsięwzięć. Wszystko to pozwala na oduczenie się rutynowych, tradycyjno-zwyczajowych zachowań” (Janasz, 2012, s. 30). Przedsiębiorstwa te pretendują więc do miana organizacji inteligentnych, gdyż są w stanie tworzyć podstawy materialnego dobrobytu z niematerialnej wiedzy. W tym celu koncentrują one swoje wysiłki na budowie przewagi konkurencyjnej w oparciu o wybrane elementy kapitału intelektualnego, tj. kapitału ludzkiego, społecznego oraz organizacyjnego⁷. W szczególności na podstawie analizy trzech podstawowych miar, tj. średniej arytmetycznej, dominanty i mediany, zaobserwowano upatrywanie znaczącej roli w poszczególnych typach kapitałów oraz ich atrybutach. I tak, w przypadku kapitału ludzkiego waloryzacji podlegał zasób w postaci kwalifikacji, umiejętności oraz doświadczenia pracowników, a także ich przedsiębiorczości, w obszarze kapitału społecznego menedżerowie przebadanych przedsiębiorstw świadomi byli roli wartości, takich jak zaufanie, lojalność i wiarygodność zarówno w stosunku do współpracowników, jak i partnerów biznesowych. Z kolei w przypadku kapitału organizacyjnego najistotniejszym czynnikiem w kształtowaniu swojej nadrzędnej pozycji nad konkurentami były: własność intelektualna, innowacyjność przedsiębiorstw, a także organizacyjne uczenie się i gotowość do zmian.

Na podkreślenie zasługuje tutaj fakt, iż przedsiębiorstwa te upatrywały szansy swojego rozwoju nie tylko w działaniach opartych na twardych czynnikach wzrostu, ale przede wszystkim w waloryzacji zasobów

miękkich, niematerialnych, a często i trudnych w precyzyjnym pomiarze. Ponadto, przedsiębiorstwa te (aż 83% z nich) świadome były wagi odpowiedniego doboru osób zatrudnionych pod względem umiejętności i kwalifikacji z umiejętnościami społecznymi. Podejście takie zgodne jest z najnowszymi ustaleniami badaczy organizacji i zarządzania, którzy wskazują, iż „właśnie te drugie będą decydowały o przydatności pracowników dla organizacji i zaangażowaniu w tworzenie nowych wartości, bo kompetencje społeczne decydują o akceptowaniu wartości wspólnych przedsiębiorstwa i jego kultury oraz dzielenia się nimi” (Harasim, 2012, s. 19). Dodajmy tutaj, iż koncepcja przedsiębiorczości intelektualnej podkreśla rolę czynników kulturowych oraz systemu wyznawanych wartości w procesie podejmowania decyzji. Jak podaje K. Czop, „zachowania społeczne, wiedza, umiejętności i doświadczenia wpisują się w społeczną sferę organizacji. To dzięki licznym interakcjom zachodzącym między uczestnikami organizacji, procesom przekazywania informacji i wiedzy oraz procesom uczenia się, organizacja zdolna jest do przetrwania na rynku. Nowoczesna organizacja inspirowana i wspomaga uczenie się wszystkich jej członków, sama ciągle się przekształca, poszerzając swoje możliwości twórcze dla efektywnego kreowania przyszłości” (Czop, 2001, s. 98).

5. Podsumowanie

Nie podlega kwestii, iż przeobrażenia transformacyjne, jakie miały miejsce w Polsce po 1989 roku, dały sposobność do tworzenia sektora prywatnego, w którym aktywną rolę odgrywają przedsiębiorcy. Podmioty te angażują się na własne ryzyko w działalność gospodarczą, wykorzystując dostępne im zasoby w celu osiągnięcia korzyści o charakterze ekonomicznym i pozaekonomicznym (np. zmiana statusu społecznego, wizerunku i reputacji). Jak zauważa W. Janasz, „artykułowanie roli przedsiębiorcy doprowadziło do wykształcenia się współczesnych teorii przedsiębiorstw [...], jak również podejścia badawczego i postulatycznego, które funkcje przedsiębiorcy i przedsiębiorczości uznają za podstawowe we współczesnych gospodarkach rynkowych. Zasób przedsiębiorczości uznaje się za najcenniejszy kapitał współczesnych społeczeństw” (2012, s. 28).

Na gruncie Polski potencjał przedsiębiorczości rozumiany w tradycyjny sposób jako kojarzenie czynników produkcji oraz dywersyfikację towarów i ich cen jest wysoki i szeroko wykorzystywany. Dowodem tego są przytaczane w artykule dane, które jednoznacznie wskazują, iż po 25 latach od momentu rozpoczęcia zmian w zakresie gospodarowania Polska znacząco wyróżnia się na tle innych państw unijnych pod względem podstawowych mierników tejże przedsiębiorczości. Niestety, poszerzając zakres definicyjny tejże kategorii o ujęcie biorące pod uwagę zachowania proinnowacyjne i tym samym utożsamianie przedsiębiorcy z innowatorem, a więc i z promotorem wzrostu gospodarczego, można stwierdzić, iż potencjał polskich przedsiębiorstw daleki jest od stanu pożądanego. Potwierdzają to niskie noty Polski w europejskim rankingu innowacyjności. Uprawiona staje się więc tu ogólniejsza konstatacja, iż w naszym kraju przedsiębiorczość MŚP nie realizuje się poprzez innowacyjność, która powszechnie uznawana jest za warunek konieczny w walce o pozycję na zglobalizowanym rynku.

Ponadto, w artykule przedstawiono założenia badawcze oraz wstępne wyniki badań własnych nad MŚP sektora high-tech z Wielkopolski. Uzyskane dane pozwalają wnioskować, iż przedsiębiorstwa te można zaliczyć do miana innowacyjnych podmiotów, które realizują swoje działania w oparciu o trzy podstawowe składowe kapitału intelektualnego, tj. kapitał ludzki, społeczny i organizacyjny. Oznacza to, iż przedsiębiorstwom tym nieobca jest koncepcja przedsiębiorczości intelektualnej, która stanowić może, pomimo hiperkonkurencji, niepewności i nieufności obecnych na współczesnym rynku, źródło przewagi konkurencyjnej. Ustalenia powyższe mogą stać się cenną wskazówką dla tych przedsiębiorstw, które na chwilę obecną nie prezentują perspektywnego podejścia do realizacji kategorii przedsiębiorczości w praktyce.

Przypisy

- ¹ Niewątpliwie jej prekursorami byli A. Smith oraz J.B. Say, a swój istotny wkład w rozwój tej kategorii wnieśli także J. Schumpeter oraz P. Druker.
- ² Badanie realizowane jest wraz z mgr inż. A. Libertowską w ramach projektu DS – Młoda

Kadra na Wydziale Inżynierii Zarządzania Politechniki Poznańskiej finansowanego ze środków Ministerstwa Nauk i Szkolnictwa Wzyszego.

- ³ W klasyfikacji dziedzin zaawansowanych technologii przyjęto metodologię określoną przez Eurostat, opartą na sprawozdawczości statystycznej państw członkowskich, kandydujących, stowarzyszonych w Europejskim Stowarzyszeniu Wolnego Handlu (EFTA) oraz stron trzecich. Według tej klasyfikacji, do branż zaawansowanych technologii zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD 2007) zaliczane są następujące działy (GUS, 2012, s. 180–181, na podstawie danych Eurostatu): C 21, C 26, C 30.3, J 59, J 60, J 61, J 62, J 63, M 72.
- ⁴ Firmy z tej sekcji reprezentują następujące działy: działalność związana z produkcją filmów, nagrań wideo i programów telewizyjnych; działalność związana z projekcją filmów; nadawanie programów telewizyjnych ogólnodostępnych i abonamentowych; działalność w zakresie telekomunikacji przewodowej; działalność w zakresie telekomunikacji bezprzewodowej, z wyłączeniem telekomunikacji satelitarnej; działalność związana z oprogramowaniem; działalność związana z doradztwem w zakresie informatyki; działalność związana z zarządzaniem urządzeniami informatycznymi; pozostała działalność usługowa w zakresie technologii informatycznych i komputerowych; przetwarzanie danych; zarządzanie stronami internetowymi (hosting) i podobna działalność; przetwarzanie danych; zarządzanie stronami internetowymi (hosting) i podobna działalność; działalność portali internetowych.
- ⁵ Firmy z tej sekcji reprezentują z kolei działy: produkcja leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych; produkcja elementów elektronicznych; produkcja elektronicznych obwodów drukowanych; produkcja komputerów i urządzeń peryferyjnych; produkcja sprzętu (tele)komunikacyjnego; produkcja elektronicznego sprzętu powszechnego użytku; produkcja instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych i nawigacyjnych; produkcja instrumentów optycznych i sprzętu fotograficznego; produkcja statków powietrznych, statków kosmicznych i podobnych maszyn.
- ⁶ Firmy z tej sekcji reprezentują działy: badania naukowe i prace rozwojowe w dziedzinie pozostałych nauk przyrodniczych i technicznych; badania naukowe i prace rozwojowe w dziedzinie nauk społecznych i humanistycznych.
- ⁷ W badaniu przyjęto konceptualizację kapitału intelektualnego za: Bratnicki i Strużyna, 2001. W opinii autorów kapitał intelektualny to agregat trzech składowych: kapitału społecznego (powiązania w sieci, konfiguracja sieci, odpowiedzialność organizacji, zaufanie, normy, zobowiązania, identyfikacja, wspólnie podzielane

słowniki, wspólny język, wspólnie podzielane obowiązki), kapitału ludzkiego (umiejętności praktyczne (biegłość), wiedza teoretyczna, talenty, innowacyjność ludzi, zdolność do naśladowania, przedsiębiorczość, zdolność do zmian, chęć działania, predyspozycje zawodowe, zaangażowanie w procesy organizacyjne, władza organizacyjna, przywództwo menedżerskie) oraz organizacyjnego (struktura organizacyjna, systemy działania, własność intelektualna, procesy wewnętrzne, kultura organizacyjna, zasoby rynkowe, powiązania z dostawcami, powiązania z udziałowcami, powiązania z partnerami alian-sów strategicznych, powiązania z innymi zainteresowanymi, innowacyjność przedsiębiorstw, organizacyjne uczenie się, zamierzenie strate-giczne, cele i strategie przedsiębiorstwa, procesy tworzenia strategii, gotowość do zmian).

Bibliografia

- Baczkowski, T. (red.) (2011). Raport o innowacyjności gospodarki Polski w 2010 roku. Warszawa: Instytut Nauk Ekonomicznych PAN.
- Bałtowski, M. (2008). *Liberalne aspekty transformacji gospodarczej w Polsce*. W: W. Jarmołowicz, M. Ratajczak (red.), *Liberalizm we współczesnej gospodarce*. Poznań: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.
- Bratnicki, M. i Strużyńska J. (2001). *Przedsiębiorczość i kapitał intelektualny*. Katowice: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. K. Adamieckiego w Katowicach.
- Czop, K. (2001). Wiedza, zmiana i uczenie się jako determinanty kultury nowoczesnej organizacji. *Zarządzanie Wiedzą, 1*. Kraków-Zabrze: Oficyna Wydawnicza Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Nauki Polskiej.
- Departament Analiz i Prognoz. (2009). Konkurencyjność sektora wysokiej techniki. Warszawa: Ministerstwo Gospodarki.
- Departament Analiz i Prognoz. (2010). Analiza zróżnicowania regionalnego aktywności inwestycyjnej sektora MŚP, ze szczególnym uwzględnieniem działalności innowacyjnej. Warszawa: Ministerstwo Gospodarki.
- European Union. (2014). *Innovation Union Scoreboard*. Brussel.
- GEM Polska. (2013). Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- Gruszecki, T. (1996). *Przedsiębiorca w teorii ekonomii*. Warszawa: Cedar.
- GUS. (2012). *Nauka i Technika w 2011 r.* Warszawa: GUS.
- Harasim, W. (2012). Wykorzystanie kapitału intelektualnego w zarządzaniu organizacją inteligentną dla tworzenia przewagi konkurencyjnej. W: W. Harasim (red.), *Zarządzanie kapitałem intelektualnym w organizacji inteligentnej*. Warszawa: Wyższa Szkoła Promocji.
- Janasz, W. (2012). Przedsiębiorczość i przedsiębiorcy jako kategorie współczesnych organizacji. W: J. Wiśniewska i K. Janasz (red.), *Innowacyjność organizacji w strategii inteligentnego i zrównoważonego rozwoju*. Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Komisja Europejska. (2013). Przedsiębiorstwa i przemysł. Arkusz informacyjny SBA 2013. Pobrano z: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/countries-sheets/2012/poland_pl.pdf (23.01.2014).
- Ministerstwo Gospodarki. (2011). *Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki na lata 2011–2020. Dynamiczna Polska*. Warszawa: MG.
- Mizgajka, H., Wściubiak, Ł. (2002). Wpływ wybranych czynników na aktywność innowacyjną MŚP sektora high-tech. W: E. Okoń-Horodyńska i A. Zachorowska-Mazurkiewicz A. (red.), *Tendencje innowacyjnego rozwoju polskich przedsiębiorstw*. Warszawa: Instytut Wiedzy i Innowacji.
- Narski, Z. (2000). *Ekonomia. Nauka o gospodarowaniu*. Toruń: Suspens.
- PARP. (2012). Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010–2011. Warszawa.
- Piątek, D. i Szarzec, K. (2008). Liberalna koncepcja jednostki gospodarującej i jej implikacje dla transformacji gospodarczej. W: W. Jarmołowicz i M. Ratajczak (red.), *Liberalizm we współczesnej gospodarce*. Poznań: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.
- Price Waterhouse Coopers. (2012). *Wizja zrównoważonego rozwoju dla polskiego biznesu 2050*. Warszawa.
- Ricardo, D. (1957). *Zasady ekonomii politycznej i opodatkowania*. Warszawa: PWN.
- Schumpeter, J.A. (1939). *Business Cycle*. New York & London: McGraw-Hill Book Co. Inc.
- Skawińska, E. (2012). Wpływ kapitału społecznego na przedsiębiorczość i innowacyjność podmiotów. W: E. Skawińska (red.), *Kapitał społeczny w rozwoju regionu*. Warszawa: PWN.
- Szymański, W. (2011). *Niepewność i niestabilność gospodarcza*. Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Wilczyński, W. (2008). Spory o polską transformację – dylematy, nieporozumienia, błędy. W: W. Jarmołowicz i M. Ratajczak (red.), *Liberalizm we współczesnej gospodarce*. Poznań: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.
- Wojnicka, E. (red.). (2006). *Perspektywy rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw wysokich technologii w Polsce do 2020 roku*. Warszawa: PARP.